

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fruatur donationis, proprietate secundum leges filii servanda, aliam vero mariti substantiam ejus filii ex nostra largitate donamus. filii autem non existentibus, antenupialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus: aliam vero mariti substantiam omnem fide² secundum antiquas applicationes leges. § 3. Si quolibet modo mulier vita viri fuerit infidelta: aut alius hoc facientibus consensit viro non indicaverit. § 4. Si cum viris extraneis³ nolente marito convivatur, aut cum eis lavatur. § 5. Si nolente viro foris⁴ domum manerit, nisi forsan apud proprios parentes. § 6. Si Circensibus⁵ aut theatris aut amphitheatris interferuerit a spectandum, ignorante vel prohibente viro. § 7. Si vero contigerit aliquem circa⁶ unam praedictarum caufarum uxorum sum a domo propria expellere, & illa non habens parentes apud quos possit manere, ex necessitate foris habitet nocte: jubemus nullam esse marito licentiam propter causam hanc repudium mittere uxori, eo⁷ quod ipse hujus rei auctor existat.

C A P. IX.

De iustia⁸ divortii causa mulier⁹ concessis.

Causas¹⁰ autem pro quibus rationabiliter potest viro a muliere mitti recompensum, ex quibus potest & dotem recipere, & propter nuptias donationem exigere, similiter filii servanda donationis proprietate, aut, filii non extantibus, habere etiam hujusmodi dominium, has esse solas disponimus.

§ 1. Si contra¹¹ imperium aut ipse cogitaverit aliud, aut cogitantibus consensu non¹² indicaverit imperio, aut per se aut per quancunque personam.

§ 2. Si quolibet modo vir infidela fuerit vita mulieris, aut aliis hoc voluntibus sciens non manifestaverit uxori, & studuerit secundum leges uiculi¹³.

§ 3. Si maritus uxoris castitati infidela¹⁴, alii etiam eam adulterandam tentaverit tradere.

§ 4. Si vir de adulterio inscriperit uxorem & adulterium non¹⁵ probaverit, licere mulieri volenti, etiam pro hac causa repudium definito viro, & recipere quidem propriam dotem, lucrari autem & antenuptiale donationem: & pro hujusmodi calumpnia, si filios non habuerit ex eodem matrimonio, tantum secundum proprietatem accipere mulierem ex alia viri substantia, quantum antenupialis donationis tercia pars esse cognoscitur. Si autem filios habuerit, jubemus omnem viri substantiam filii conservari: firmis manentibus, quae de antenupiali donatione alii legibus continentur: ita tamen, ut etiam propter illatum adulterium accusationem & non probatum, illis quoque maritus subdatur suppliciis, que est per pufura mulier, si hujusmodi fuisser accusatio comprobata.

§ 5. Si quis in ea domo in qua cum sua conjugi comannet, contemnens eam, cum alia inventur¹⁶ in ea domo manens: aut in eadem civitate degens, in alia domo cum alia muliere frequenter manere convincitur, & servel & secundo¹⁷ culpat, aut per suos, aut per mulieris parentes: aut per alias aliquas fide dignas personas hujusmodi luxuria non abstinuerit: licere mulieri pro hac causa solvere matrimonium, & reciperere datum dotem, & antenupiale donationem, & pro tali iniuria tertiam partem estimationis, quam antenupialis facit donatio, ex ejus substantia percepere: ita tamen ut si filios habuerit, ufo solo mulier portiatur rerum, quas ex antenupiali donatione, & poena tercia portionis, mariti substantia accepit, dominio communibus filii conservando. Si autem filios non habuerit ex eodem matrimonio, habere eam talium rerum etiam proprietatem praecipimus.

C A P. X.

Ut non liceat consensu matrimonium dissolvere, nisi ex causa probabili.¹⁸

Quia¹⁹ vero ex consensu aliqui²⁰ usque ad praesens altera matrimonia solvebant, hoc de cetero fieri nullo sinimus modo, nisi forte quidam causum lucratur, si ex ea non suscepit liberos, sed etiam in aliis ejus tantum lucratur, quantum tercia pars dotis fuerit: lucratur, inquam, ea omnia etiam proprieate. Quid si liberos ex ea suscepit? solam dotem lucratur, quantum etiam filii ex eo matrimonio suscepisse cogitur.

1. Pena adulteri mariti. Adulteri autem dicitur, non qui uxori fidem suam aut secundo²¹ conficiantur Novell. 134. n. 1. 4. Harm. 12. cap. 6. tit. 2. d. cap. ult. 4. De delicto non indicantis, dixi 5. ed. cap. 5. Extraneorum uoce num etiam intelligimus ejus agnos & cognatos proximos?

6. Si uxori invito marito cum malis extraneis convivatur ab uxori, repudiare potest. vid. Nov. 2. c. 15. 6. 2. Nov. Len. 31. 8. Apud quos nihil in iusta suspicione esse potest, & ita nolente etiam viro, potest uxori impune extra domum mariti apud parentes manere.

9. Iudic. scilicet. 10. Omititur causa exhereditationis, cuius fit mentio Nov. Len. 30. 31. 11. Nemo potest id punire, cuius admittendi causa fuerit. 1. 13. 6. 5. ff. ad 1. Jul. de adul. 12. Repud. is. vid. Nov. 22. c. 15. 13. Nov. 22. c. 15. 6. 1. & Harm. 12. cap. c. acta 3. 2. & Jul. cons. 168. num. 38. 14. Hinc sumpta est Authentic. Sec. nov. C. de repud.

15. Uxor virtus magistratis reum deferre potest, & in eum testis esse. 1. Harm. 6. cap. n. 1. 6. 5. ed. 17. Mariti injuriam uxoris reprobare.

propripare: uxores enim a maritis defendi jus est. 5. 2. in fin. Inf. de injur. 18. Si maritus lenocinum uxoris procuavit, divertere ab eo uxori potest. 19. Maritus falso uxori de adulterio impune non accusat.

20. Quod maxima castitas uxores exasperat. Novell. 22. cap. 15. 6. 1. 21. Non temere a male roratorie uxori potest dicdere & video bipa falso admittit prius requiritur. Ex hoc loco posse colligi potest, eum propriam non esse adulterum, qui cum mulere soluta rem haberet, ut hic: sed eum tantum, qui cum alterius uxore, 1. 14. 6. 5. ed. Priori resipicere non inferatur, ut hic: sed neque capitale populi hic statuit. Posteriori pena capitalis est. Nov. 134. c. 10. 22. Jul. h. 38. 23. Hinc sumpta est Authentic. Quod huius C. de repud.

24. Et ita abrogatur lex 6. 1. 2. de donacionibus inter vivos, lex 9. C. de repud. & Novell. 22. cap. 4. quibus licet mutuo consensus matrimonium dissolvere. Verum haec Novella postea abrogatur per Novellam 140. c. 1. qui repudiam fieri mutuo consentit permittrit. 25. Cap. 8. c. 9. 5. ed.

26. Ut follet correntur. Quid si nuptias redintegrant alii dixeris. 27. Caffimobilia serva, qui parentibus admittuntur horum, ut eorum liberis dentur, ipsi liberis dispensare seu cura ore contulerint. 28. Pernam scortantium post matrimonium calificari causa solutio obserua. 29. De uxoris militum, vid. Jul. num. 388. 30. Hinc sumpta est Authentic. 31. Hinc sumpta est Authentic. Quod huius C. de repud.

32. Federari & scholares quidem, diximus Novell. 1. 6. cap. 1. 31. Nov. 22. c. 14. 33. Lega Confiantini, uxor, si quadriennio nullum corporis mariti indicium acceptiperit, certa solemnitate praeconte poterat impune nubere. 34. Obquantum uox longam absentiam mariti, uxor alteri nubere non potest, nisi audiret cum certo mortis in fin. 1. 58. C. de repud.

C A P. XI.

Quod tempus expellare maritum in expeditione²² degentem debeat mulier.

Q uod²³ autem a nobis sancitum est²⁴ de eis qui in expeditionibus sunt & in militiis constituti, five milites sint, five federati²⁵, five scholares, & ali quidam sub alia quacunque militia armata constituti: melius ordinare prospicimus, & jubemus, quotuscunq; annos in expeditione manefestari, sustinere eorum uxores: licet nec literas nec responsum aliquod a suis maritis suscepissent. Si qua vero ex hujusmodi mulieribus suum maritum auiderit²⁶ esse mortuum, neque tunc ad alias eam venire nuptias sinimus, nisi prius acceperit mulier per se aut per suos parentes, aut per aliam quamcunque personam, ad priores numeri²⁷ chariarios, in quo hujusmodi maritū militabat: & eos, seu tribunum (si tamē adeit) interrogaverit, si pro veritate morruisse est eis alias conjux: ut illi sacris Evangelis propositis sub gestis monumentum deponant, si pro veritate vir mortuus est. Et postquam haec gesta monumentorum confessā mulier pro suo testimonio percepit, etiam post hoc jubemus manere eam per unius anni spatium, aut etiam post hunc decursum licet legitimatis contrahere nuptias. Si autem præter hanc observationem mulier presumperit ad aliud venire matrimonium: & ipsa, & qui duicit eam uxorem, velut adulteri puniantur. Si autem qui sub gestis monumentorum cum iurejurando testifi sunt, convincantur etiam hanc postea defensio testimoniorum: ipsi quidem militia denudati, decem auri librarum pœnam compellant exolere illi quemperit²⁸ sunt mortuum esse: ipse vero licet tantum probatur, si voluerit, fumū²⁹ uxorem recipere. Si vero scholaris fuerit ille de cuius morte dubitatio est, a primis scholæ & actuario: si autem federatus, ab optione ejus memoratam depositionem accipere ejus uxorem, his obseruantis, & circa alios omnes, qui in armata militia referuntur.

C A P. XII.

Ex quibus³⁰ causa matrimonium sine poena salvatur.³¹

Praeditis itaque causa matrimonium etiam has nominatim adjicere, ex quibus matrimonio sine poena licet transfigere: hoc est, de his qui non potuerunt³² ab initio nuptiarum misereri suis uxoribus, & que per naturam visi concepita sunt, agere: insuper de iis viris ac feminis, qui consistente matrimonio sancitomiale³³ conversatione & monasterio habitacionem elegerint, & de iis personis quae in captivitate aliquanto tempore defecerint: in his enim tribus casibus que de eis prioribus nostris legibus continentur, firma esse sancimus. Memoratis itaq; omnes causas, que in presenti nostra lege continentur, solas sufficere jubemus ad transactionem legitimorum matrimoniorum. Reliquas autem omnes vacare precipimus, nullamque aliam causam citra eas quae nominatim inserta sunt huc legi posse solvere legitimum matrimonium, five notissive veteribus legibus continentur.

C A P. XIII.

Ex quibus³⁴ causa matrimonium sine poena salvatur.³⁵

Praeditis itaque causa matrimonium etiam has nominatim adjicere, ex quibus matrimonio sine poena licet transfigere: hoc est, de his qui non potuerunt³⁶ ab initio nuptiarum misereri suis uxoribus, & que per naturam visi concepita sunt, agere: insuper de iis viris ac feminis, qui consistente matrimonio sancitomiale³⁷ conversatione & monasterio habitacionem elegerint, & de iis personis quae in captivitate aliquanto tempore defecerint: in his enim tribus casibus que de eis prioribus nostris legibus continentur, firma esse sancimus. Memoratis itaq; omnes causas, que in presenti nostra lege continentur, solas sufficere jubemus ad transactionem legitimorum matrimoniorum. Reliquas autem omnes vacare precipimus, nullamque aliam causam citra eas quae nominatim inserta sunt huc legi posse solvere legitimum matrimonium, five notissive veteribus legibus continentur.

C A P. XIV.

Si quis uxorem suam flagellis castigaverit.³⁸

S quis autem propriam uxorem flagellis³⁹ aut futilibus⁴⁰ cæciditer sine aliqua causarum, quas contra uxores ad matrimonii solutionem sufficerent, matrimonii quidem solutionem ex hoc fieri nolumus⁴¹: virum autem qui monstratur sine hujusmodi causa vel flagellis vel futilibus cæcidisse uxorem suam, tantum⁴² pro hujusmodi injurya ex alia sua dare substantia uxori etiam constante matrimonio, quantum tercia pars antenupialis facta largitatis, & si quidem ei filii sunt: solum ulum & antenupialis donationis, & a nobis addita⁴³ tercia pars mulierem habere: proprietas vero filii conferetur, filii autem non existentes, habere mulierem super⁴⁴ ulum in ipsis rebus etiam proprietatem, & prædictas quidem dispositions dissolvi rationabiliter aut etiam irrationaliter nuptias ordinamus: & omnia de memoratis casibus secundum hanc notissimam constitutionem judicari & decideri.

C A P. XV.

Ut liceat matri & aviæ, & aliis parentibus &c.

Q uia vero quedam mulieres in honeste volentes vivere, festinant propria matrimonia folvere: sancimus si quando mulier citra aliquam prædictarum a nobis caufarum voluerit matrimonium folvere, licentiam quidem eam non habere hoc agere: si vero permanerit in hujusmodi impia voluntate, & repudium marito transmiserit: jubemus⁴⁵ dotem quidem viro dari, communibus filiis secundum legem servandam: si autem filios non habuerit, illo parente præcipimus, qui nihil presenti legi contrarium egreditur. Si autem ambo parentes in hujusmodi vicium⁴⁶ incidant, tunc utriusque parentis substantiam filii applicari: diftulatorem⁴⁷ autem eis, qui in minori sunt atrae constituti ordinari providentia competentis judicis & aliorum quibus haec ex nostris legibus sunt commissa. Si autem filii non sint, utriusque parentis substantiam filii rationibus applicari⁴⁸, & eos qui talia deliquerunt legitimis subfudicis. Alter enim separationem matrimoniorum fieri ex consensu, nulla ratione permittimus.

C A P. XVI.

C A P. XVII.

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fruatur donationis, proprietate secundum leges filii servanda, aliam vero mariti substantiam ejus filii ex nostra largitate donamus. filii autem non existentibus, antenupialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus: aliam vero mariti substantiam omnem fide² secundum antiquas applicationes leges. § 3. Si quolibet modo mulier vita viri fuerit infidelta: aut alius hoc facientibus consensit viro non indicaverit. § 4. Si cum viris extraneis³ nolente marito convivatur, aut cum eis lavatur. § 5. Si nolente viro foris⁴ domum manerit, nisi forsan apud proprios parentes. § 6. Si Circensibus⁵ aut theatris aut amphitheatris interferuerit a spectandum, ignorante vel prohibente viro. § 7. Si vero contigerit aliquem circa⁶ unam praedictarum caufarum uxorum sum a domo propria expellere, & illa non habens parentes apud quos possit manere, ex necessitate foris habitet nocte: jubemus nullam esse marito licentiam propter causam hanc repudium mittere uxori, eo⁷ quod ipse hujus rei auctor existat.

C A P. XVIII.

Auth. Collat. VIII. Tit. XVIII. Novell. CXVII.

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fruatur donationis, proprietate secundum leges filii servanda, aliam vero mariti substantiam ejus filii ex nostra largitate donamus. filii autem non existentibus, antenupialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus: aliam vero mariti substantiam omnem fide² secundum antiquas applicationes leges. § 3. Si quolibet modo mulier vita viri fuerit infidelta: aut alius hoc facientibus consensit viro non indicaverit. § 4. Si cum viris extraneis³ nolente marito convivatur, aut cum eis lavatur. § 5. Si nolente viro foris⁴ domum manerit, nisi forsan apud proprios parentes. § 6. Si Circensibus⁵ aut theatris aut amphitheatris interferuerit a spectandum, ignorante vel prohibente viro. § 7. Si vero contigerit aliquem circa⁶ unam praedictarum caufarum uxorum sum a domo propria expellere, & illa non habens parentes apud quos possit manere, ex necessitate foris habitet nocte: jubemus nullam esse marito licentiam propter causam hanc repudium mittere uxori, eo⁷ quod ipse hujus rei auctor existat.

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fruatur donationis, proprietate secundum leges filii servanda, aliam vero mariti substantiam ejus filii ex nostra largitate donamus. filii autem non existentibus, antenupialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus: aliam vero mariti substantiam omnem fide² secundum antiquas applicationes leges. § 3. Si quolibet modo mulier vita viri fuerit infidelta: aut alius hoc facientibus consensit viro non indicaverit. § 4. Si cum viris extraneis³ nolente marito convivatur, aut cum eis lavatur. § 5. Si nolente viro foris⁴ domum manerit, nisi forsan apud proprios parentes. § 6. Si Circensibus⁵ aut theatris aut amphitheatris interferuerit a spectandum, ignorante vel prohibente viro. § 7. Si vero contigerit aliquem circa⁶ unam praedictarum caufarum uxorum sum a domo propria expellere, & illa non habens parentes apud quos possit manere, ex necessitate foris habitet nocte: jubemus nullam esse marito licentiam propter causam hanc repudium mittere uxori, eo⁷ quod ipse hujus rei auctor existat.

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fruatur donationis, proprietate secundum leges filii servanda, aliam vero mariti substantiam ejus filii ex nostra largitate donamus. filii autem non existentibus, antenupialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus: aliam vero mariti substantiam omnem fide² secundum antiquas applicationes leges. § 3. Si quolibet modo mulier vita viri fuerit infidelta: aut alius hoc facientibus consensit viro non indicaverit. § 4. Si cum viris extraneis³ nolente marito convivatur, aut cum eis lavatur. § 5. Si nolente viro foris⁴ domum manerit, nisi forsan apud proprios parentes. § 6. Si Circensibus⁵ aut theatris aut amphitheatris interferuerit a spectandum, ignorante vel prohibente viro. § 7. Si vero contigerit aliquem circa⁶ unam praedictarum caufarum uxorum sum a domo propria expellere, & illa non habens parentes apud quos possit manere, ex necessitate foris habitet nocte: jubemus nullam esse marito licentiam propter causam hanc repudium mittere uxori, eo⁷ quod ipse hujus rei auctor existat.

na applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, jubemus etiam dotem (secundum quod de hoc censer leges) aliquamque mulieris substantiam filii conservari: & ita adulterum legitime convictum, una cum uxore puniri: & si quidem habeat uxorem adulter¹, accipere eam & dotem propriam & propter nuptias donationem, & si filios habeat, solo usu mulier fr